

Lot Forez-streepvaren hangt aan een ijzeren balkje

De Forez-streepvaren komt verspreid voor van Zuidwest-Europa tot Noord-Afrika. Noordelijk komt ze voor tot in Auvergne, de Vogezen en de Elzas. En in Eindhoven!

In 1988 werd een groeiplaats ontdekt van de Forez-streepvaren (*Asplenium foreziense*) op de kanaalwand van het Eindhovensch kanaal in Eindhoven¹. De planten groeien op een sterk verweerde ijzeren balk en tussen de ijzeren balk en de hardhouten balk die er tegen aan was bevestigd. Deze balken zijn ooit bevestigd in verband met het aanmeren van schepen. Dit aanmeren vindt, met uitzondering van een boot uit Spanje eind november, niet of nauwelijks meer plaats. De groeiplek bleek de noordelijkste ter wereld van de soort te zijn. Opvallend voor de varen is dat het in tegenstelling tot de meeste Streepvarens een kalkmijdende soort is. De soort is slechts bij een handvol varenliefhebbers in tuinen aanwezig. Vestiging vanuit verwildering is dan ook niet aannemelijk.

Na de ontdekking in 1988 groeide de populatie tot 60 planten in 2009². In de jaren daarna liep het aantal iets terug tot tussen de 30 en 40 exemplaren.

Kleine planten in de ijzeren balk. Aan de bovenzijde is te zien waar de zojuist verwijderde houten balk zat.

Ter hoogte van de groeiplaats loosde de inmiddels gesloten Campina-fabriek jarenlang koelwater op het kanaal. Dit koelwater (uit diepe grondlagen opgepompt grondwater) droeg bij aan de relatief goede waterkwaliteit in het kanaal en zorgde voor een mild klimaat rond de groeiplaats. Hoewel de Forez-streepvaren winterhard is, heeft dit mogelijk bijgedragen aan de eerste vestiging en handhaven van de soort.

Herontwikkeling

De gemeente was bekend met de bijzonderheid van de soort, die sinds de ontdekking goed werd gemonitord.

Sinds het sluiten van de Campina-fabriek wordt gekeken naar herontwikkeling van de gehele kanaalzone in de omgeving van de groeiplaats. De omgeving ervan is geheel versteend en als gevolg

van zwaar verkeer was de naastgelegen kanaaldijk toe aan een opknapbeurt en herinrichting. Aan gezien ook de afwatering verbeterd werd, diende de betonnen kanaalwand iets verlaagd te worden. Het risico bestond, dat daarmee de groeiplaats werd geschaad en daarom werd ondergetekende via zijn werk (Ecologica) benaderd om een werkprotocol op te stellen en de werkzaamheden te begeleiden. Ondanks dat Forez-streepvaren geen beschermd soort is of anderszins een bijzondere status heeft, wilde de gemeente meewerken aan bescherming van de groeiplaats.

Voorbereiding

Voorafgaand aan de werkzaamheden is bepaald over welke lengte van het kanaal planten aanwezig waren en waar de planten exact groeiden. In verband met het verlagen van de kanaalwand diende de houten balk namelijk verwijderd te worden. De stalen balk hoefde in het kader van de werkzaamheden niet verwijderd te worden. De planten zouden teveel te lijden hebben en de inschatting is dat de balken met de nieuwe ophanging nog heel wat jaren vooruit kunnen.

Om schade aan deze planten te voorkomen zijn direct na verwij-

Zeer slechte staat van de ijzeren balk waar de Forez streepvarens in groeien. Dit betreft een loshangend, verwijderd gedeelte.

Forez-streepvaren op de kanaalwand van het Eindhovensch kanaal in Eindhoven.

dering van de balk de planten afgedekt met een hardhouten plank die met speciaal gefabriceerde beugels aan de damwand werd bevestigd. Hierdoor werden de planten niet overmatig aan de zon blootgesteld en werden de wortels beschermd tegen verdroging. De planten groeien alleen in het verweerde gruis van de balken en niet in de betonnen wand of achterliggende grond waardoor de planten extra kwetsbaar waren. Om deze reden en omdat de planten vanaf de kant slecht zichtbaar zijn werden de werkzaamheden deels vanaf de kanaalzijde uitgevoerd. De werkzaamheden zijn door een groenaannemer uitgevoerd.

Groeiomstandigheden

Tijdens de werkzaamheden konden de groeiplaats en groeiomstandigheden goed worden bekeken. De planten die groeiden in de ruimte tussen de ijzeren balk en de houten balk waren veel groter en oogden vitaler dan de planten die in de verweerde ijzeren balk groeiden. Daarnaast werd duidelijk dat de ijzeren balk waar de gehele groeiplaats op aanwezig is, zeer sterk verweerd was en bij de minste aanraking afbrokkelde. Delen van de balk lieten reeds los van de kade en dreigden in het

Herstelwerkzaamheden in uitvoering.

kanaal te vallen. Losse delen waar geen Forez-varens op groeiden zijn dan ook verwijderd. Naast Forez-streepvarens groeiden er vele muurvarens in het zelfde medium. Deze zijn ook gespaard tijdens de werkzaamheden.

Schade maar succesvol

De grond achter de betonnen damwand werd plaatselijk weg gegraven om de algehele status van de kanaalwand te kunnen inspecteren. Hierbij kwam de wand met varens tijdelijk geheel vrij te liggen. Het voorjaar van 2017 was in zuidoost Nederland extreem droog. Als gevolg hiervan hebben de varens enige schade opgelopen. Tijdens een controle na afloop van alle werkzaamheden bleek echter dat de groeiplaats grotendeels nog intact was. Planten waren weliswaar

weinig groen als gevolg van de droogte maar niet in ernstige mate. Gezien de uitermate slechte staat van de ijzeren balk waar de groeiplaats op rust is het de vraag in hoeverre de groeiplaats nog bestendig is. Voor de komende tijd is de groeiplaats in ieder geval veilig gesteld. Met het verder weggroeten van de balk zal de groeiplaats in de toekomst waarschijnlijk letterlijk in het water vallen. Mogelijk vinden de planten in de tussentijd ergens in Nederland nog een vergelijkbare plek om zich te vestigen.

Tekst en beeld: Bart Hendrix (Ecologica)

Bronnen

- ¹ Nieuwkoop, J. & J. Spronk (1989) *Asplenium foreziense* Le Grand aan het Eindhovensch kanaal: een nieuwe streepvaren voor Nederland. *Gorteria* 15: 75-77.
- ² Gegevens van de Florawerkgroep Eindhoven.